

UN FILÒSOF ICONOCLASTA

Josep Ll. Blasco*

En record de Willard Van Orman Quine

El passat dia de Nadal va morir a Boston (EUA) a l'edat de 92 anys Willard Van Orman Quine, un dels filòsofs més importants del segle xx, el pensament del qual ha tingut forta repercussió i influència en la filosofia d'aquest segle, tant en la filosofia anglosaxona com en la continental.

Pel que respecta a la filosofia en terres de parla hispànica Quine ha estat un pensador afortunat, les seues obres fonamentals han estat traduïdes al castellà sense massa retard, gràcies a la tasca impagable de Manuel Sacristán, que ens permeté de conèixer aviat les obres més emblemàtiques del període madur de Quine: *Los métodos de la lógica*, *Desde un punto de vista lógico*, *Palabra y objeto*, *Filosofía de la lógica* són conegudes entre nosaltres en la dècada dels seixanta i primers dels setanta; a més l'altra obra important, *La relatividad ontológica y otros ensayos*, de l'any 1969, és traduïda en el 1974 per M. Garrido i J.L. Blasco; molts altres importants textos de Quine han estat també traduïts.

A més a més ha tingut freqüents contactes amb universitats espanyoles en una època en què les nostres relacions amb el pensament forà no eren massa fluides. A la Universitat de València vingué en tres ocasions: en la seua primera visita, en el curs 1971-72, ens va donar una conferència a la sala d'actes de la Facultat de Filosofia i Lletres (avui Facultat de Geografia i Història) sobre aprenentatge del llenguatge; la segona vegada, en l'any 1973, els professors del Departament de Lògica vàrem mantenir dues sessions de debat amb ell, la del matí, restringida, diguem-ne "a porta tancada", per discutir aspectes de la seua obra cabdal, *Palabra y objeto*, i a la tarda una sessió oberta per debatre qüestions de lògica. Un any més tard, l'any 1974, vàrem passar dos dies a Cullera, en la cinquena edició del Simposio de Lògica y Filosofía de la Ciencia, discutint matí i tarda estudis crítics que alguns havíem preparat sobre el seu pensament; aquestes ponències, juntament amb les respostes de Quine a cada ponent, han estat publicades per la Universitat

de València (*Aspectos de la filosofía de W. V. Quine*, València, 1976). Posteriorment ha estat també a la Universitat de Granada, on fou investit doctor Honoris Causa, i a la de Girona. És cert que se li han dedicat treballs d'investigació, tesis doctorals a València i en altres universitats, i algunes publicacions, tanmateix l'atenció rebuda està molt per sota de la d'altres comunitats filosòfiques i no solament anglosaxones.

Aquesta experiència em permet de dir que es tracta d'un filòsof que pensava els problemes per ell mateix, com exigeix la filosofia "en sentit universal" i que encetar una conversa amb ell sobre qüestions filosòfiques era tant un desig com una exigència del seu esperit dialogant i disposat sempre a portar la filosofia a l'àgora. Molt capficat en problemes de filosofia del llenguatge, mostrava, a més d'un domini de moltes llengües, una

gran sensibilitat envers els problemes lingüístics; conversar sobre el problema del català i les llengües minoritàries i d'altres temes sobre la vida de les llengües, els projectes de llengües universals, etc. era un goig. És curiós, a aquest respecte, que una de les obres primeres *O sentido da nova logica* la va publicar en portuguès, ja que es tractava d'un curs de lògica impartit al Brasil, i una de les

darreres, si no la darrera, *De l'estímul a la ciència* (1994) la va publicar en català (en traducció del text manuscrit anglès) ja que es tracta del text de les lliçons donades a la Universitat de Girona el 1990.

La filosofia que ens proposa Quine es caracteritza per un cert aire iconoclasta, especialment sobre tòpics sagrats de la filosofia del segle xx, i justament aquesta singularitat ha provocat que bona part dels filòsofs contemporanis hagen hagut de dialogar amb ell. Un d'aquests tòpics, potser el més general, és el que pretén demarcar els àmbits de la ciència i la filosofia: siga quin siga el criteri de demarcació, el valor epistemològic de la investigació filosòfica o l'actitud de la filosofia davant les ciències dures o no dures, etc. són problemes que han preocupat tots els filòsofs del segle que acaba

«LA FILOSOFIA QUE ENS
PROPOSA QUINE ES
CARACTERITZA PER UN CERT AIRE
ICONOCLASTA, ESPECIALMENT
SOBRE TÒPICS SAGRATS DE LA
FILOSOFIA DEL SEGLE XX»

de finalitzar. Doncs bé, l'actitud de Quine consisteix a negar que hi haja cap criteri de demarcació: la ciència i la filosofia formen un continu teòretic, el filòsof no viu en un exili còsmic des del qual contemplar el que hi ha i els intents dels mortals per conèixer i explicar el que hi ha; el filòsof i el científic naveguen en el mateix vaixell al qual no li és possible sortir de la mar per reparar els danys. Tant se val dir que la filosofia és ciència, com que la ciència és filosofia, tan sols és un problema de grau de generalització, i tant l'imperatiu de no contradir l'experiència sensorial com el de remuntar el vol cap a nivells teòrics són exigències tant per a l'una com per a l'altra.

Al meu parer tres grans tesis del seu pensament perviuran com el seu llegat més específic, deixant de banda les importants aportacions al desenvolupament de la lògica formal: la crítica a l'analiticitat, l'holisme semàntic i epistemològic i la proposta de naturalització de l'epistemologia. La primera d'aquestes tesis nega una distinció sacralitzada en la filosofia moderna i que figura en els fonaments de l'epistemologia del segle XX: hi ha enunciats la veritat dels quals depèn del significat dels seus termes, i acceptar aquest tipus d'enunciats implica acceptar que els significats són una mena d'essències eternes definides no se sap ben bé per qui.

La tesi de l'holisme diu que ni el significat ni per tant la veritat d'un enunciat poden ésser establertes aïlladament comparant-los un a un amb els fets. Un enunciat pertany a un sistema (un "tot" semàntic i teòric) i és el sistema com a tal el que té significat i el que es contrasta amb l'experiència per a determinar-ne la validesa epistemològica.

Per últim, la naturalització de l'epistemologia és la concreció més revulsiva per a la filosofia moderna (almenys en algun dels seus plantejaments més rellevants) de la seua tesi de la continuïtat entre ciència i filosofia. La filosofia moderna va constituir un camp d'investigació com a propi de la filosofia: la lògica del coneixement (la lògica de l'episteme = epistemologia). Quine proposa com a camí per a eixir de l'atzucac en el qual es troba l'epistemologia el de reduir-la a psicologia, és a dir, anàlisi empírica dels processos cognitius. Aquesta tesi enunciada l'any 1965 i publicada el 1969 ha influït poderosament en els estudis epistemològics de la segona meitat del segle.

Des de la mort de Ludwig Wittgenstein en 1951, la de Bertrand Russell en 1970, i la de K. R. Popper en 1994, el recent traspass de Willard Van Orman Quine constitueix la pèrdua d'un dels darrers grans referents de la tradició analítica del segle XX.

*Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement
Universitat de València

SUBSCRIPCIONS

Ara pots subscriure't a Mètode, omplint i enviant-nos aquesta butlleta (o bé una fotocòpia) a la redacció de la revista.

Preu de subscripció anual:
2.000 ptes.
(4 números l'any)

Redacció **Mètode**:
C/ Batxiller I, 1r-1a
46010 València
Tel.: 96 393 71 74
Fax: 96 361 70 51

Vull subscriure'm a la revista MÈTODE durant un any (2.000 ptes.)

Nom i cognoms.....

.....

Domicili.....

.....

DNI.....

Codi Postal.....

Població.....

.....

Telèfon.....

FORMES DE PAGAMENT:

XEC

(a nom d'"Universitat de València - Revista Mètode")

INGRÉS DIRECTE

Nº de compte: 2077-0735-89-3100159143

(a nom d'"Universitat de València - Revista Mètode")

